

## **ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГО, СЕЛИЩНОГО, МІСЬКОГО ГОЛОВИ**

**Вікторія ГРЕЧИШНИКОВА**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
доцент кафедри інформаційного, господарського  
та адміністративного права факультету соціології і права  
Національного технічного університету України  
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»  
м. Київ, Україна*

На п'ятий рік протистояння військовій агресії Україна стикається з безпрецедентними труднощами в забезпеченні функціонування важливих сфер життєдіяльності суспільства країни. Для подолання існуючих викликів акумулюється діяльність як державних органів влади так і органів місцевого самоврядування та громадськості. З метою забезпечення більш ефективного функціонування органів і посадових осіб місцевого самоврядування підвищується значимість громадського контролю за їх діяльністю для попередження та усунення негативних наслідків через їхні дії, бездіяльність, а також рішення. Важливим є громадський контроль за виконанням повноважень сільським, селищним, міським головою (далі Голова) як головної посадової особи місцевого самоврядування, що обирається жителями територіальної громади.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» серед основних принципів місцевого самоврядування закріплено підзвітність та відповідальність перед територіальними громадами органів та посадових осіб <sup>1</sup>.

Відповідно до законодавства Голова є підзвітним, підконтрольним і відповідальним перед територіальною громадою, він зобов'язаний звітувати про свою роботу перед громадськістю не менше двох разів на рік у порядку, визначеному законом та статутом територіальної громади під час проведення відкритої зустрічі у спосіб, що дає можливість жителям поставити запитання, висловити зауваження та внести пропозиції щодо діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Для ознайомлення громадськості, письмовий звіт Голови про свою роботу повинен бути оприлюднений за сім

---

<sup>1</sup> Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 26.03.2026).

календарних днів до дня проведення зустрічі. Також Голова зобов'язаний звітувати перед радою про роботу виконавчих органів ради на вимогу не менше половини депутатів відповідної ради <sup>2</sup>.

Важливо зазначити, що відповідно до частини 5 статті 42 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» Голова несе персональну відповідальність за здійснення наданих йому повноважень, які законодавець закріплює в частині 4 статті 42 цього ж Закону <sup>3</sup>. Але для реального настання відповідальності в разі незаконних дій, рішень та бездіяльності Голови, можливо, правоохоронним органам потрібно активніше використовувати результати проведених заходів громадського контролю при виявленні порушень в діяльності посадових осіб місцевого самоврядування.

Контролем громадськості може вважатися діяльність окремих громадян – жителів відповідної територіальної громади та інститутів громадянського суспільства, яка може бути як разовою дією, так і носити постійний та системний характер, метою якої може бути забезпечення законності при вирішенні значимих завдань та проблемних питань для задоволення потреб та інтересів жителів, забезпечення та захисту прав і свобод людини, встановлення відповідності законодавству діяльності Голови як посадової особи у відносинах з органами державної влади і місцевого самоврядування та у взаємодії з громадськістю.

Відповідно до статті 40 Конституції України всі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк <sup>4</sup>.

В статті 6<sup>1</sup> Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» закріплено форми участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення, що дає можливість громадськості безпосередньо впливати на діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування та здійснювати заходи громадського контролю. Це:

- 1) проведення місцевого референдуму;
- 2) проведення загальних зборів (конференції) жителів;
- 3) місцева ініціатива;
- 4) громадські слухання;

---

<sup>2</sup> Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 26.03.2026).

<sup>3</sup> Там само.

<sup>4</sup> Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 26.03.2026).

5) участь жителів у плануванні та розподілі коштів місцевого бюджету;

6) публічні консультації;

7) створення та діяльність консультативно-дорадчого органу при органах та посадових особах місцевого самоврядування;

8) громадське оцінювання діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування;

9) інші форми участі, що не суперечать закону.

Законодавець закріплює, що участь територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення може здійснюватися безпосередньо та/або з використанням інформаційно-комунікаційних технологій <sup>5</sup>.

Розглядаючи зарубіжний досвід здійснення громадського контролю за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування, варто вказати, що відповідне право у демократичних країнах громадяни реалізують через різноманітні громадські об'єднання, що створюються добровільно на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод. Конституції більшості країн світу гарантують свободу об'єднання в політичні партії, культурні, спортивні, профспілкові та інші громадські організації. Через діяльність громадських об'єднань та громадсько-політичних рухів широкі верстви населення залучаються до процесу прийняття владних рішень та вироблення муніципальної політики, реалізуються та захищаються політичні та економічні інтереси суспільства <sup>6</sup>.

Для отримання дієвих результатів у здійсненні громадського контролю за діяльністю місцевого Голови, можливо буде цікавим досвід інших країн щодо організації наступних його видів:

1) здійснення громадського моніторингу з боку громадських організацій;

2) відео спостереження можливих контактів службових осіб органів місцевого самоврядування із приватними особами під час виконання своїх повноважень;

3) максимальне висвітлення в ЗМІ результатів діяльності посадової особи;

4) реєстрація помилок службових осіб органів місцевого самоврядування, їх навмисних та випадкових порушень чинних правил,

---

<sup>5</sup> Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 26.03.2026).

<sup>6</sup> Зарубіжний досвід організації та роботи місцевої влади: [монографія] / М.О.Пухтинський, П.В.Ворона, О.В.Власенко та ін. / За заг. ред. П.В.Ворони. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2009. – 280 с.- С.262. URL: [http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/1703/3/upravlinnya\\_book\\_fin.pdf](http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/1703/3/upravlinnya_book_fin.pdf) (дата звернення: 26.03.2026).

їх наслідків, заохочування позитивних дій посадових і службових осіб зазначених органів, звітності;

5) он-лайн система контролю за рухом справ в діяльності органів та посадових осіб, за розглядом звернень громадян.

Також деякі науковці вважають доречним запозичення зарубіжного досвіду для надання громадськості можливості адміністративного оскарження дій та актів органів і посадових осіб місцевого самоврядування, який вже випробувано часом у зарубіжних країнах та має декілька моделей свого існування й свідчить про ефективність запровадження<sup>7</sup>.

Важливо зазначити, що норми законодавства України з врегулювання здійснення заходів громадського контролю за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування не можна назвати системними та чіткими, з однозначним розумінням їх положень. Відповідне може слугувати приводом для формального підходу до процесу громадського контролю, нівелювання його значення та неможливості впливу його результатів на діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування, що призводить до ускладнень в практичному та якісному, з точки зору громадськості, вирішенні питань місцевого значення, а також забезпеченні належного та своєчасного усунення правопорушень, що можуть здійснюватися посадовими особами місцевого самоврядування. Для покращення ефективності громадського контролю важливо реально створювати умови для активнішої співпраці посадових осіб органів місцевого самоврядування з жителями територіальної громади, що дасть їм більше впливу на вирішення питань місцевого значення. Діюче законодавство доцільно доповнити нормами, які б надавали можливість за ініціативи жителів територіальної громади притягнути до відповідальності Голову, як обрану посадову особу місцевого самоврядування, за правопорушення, виявлені заходами громадського контролю. Важливо вивчити, чітко визначити та закріпити в законодавстві як правопорушення діяння посадових осіб органів місцевого самоврядування, які з точки зору громадськості є неефективними та були виявлені за результатами громадського контролю для можливості притягнення винних у їх скоєнні до юридичної відповідальності.

---

<sup>7</sup> Контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування (іноземний досвід). Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит Комітету Верховної Ради України URL: <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29223.pdf> (дата звернення: 26.03.2026).